

Miha Vrbcinc, Deželni šolski svet za Koroško

NOVA OBLIKA MATURE V AVSTRIJI

↳ Z letošnjim zrelostnim izpitom se je avstrijsko šolstvo uvrstilo med države, v katerih je predvidena centralna oblika zaključnih izpitov. Zrelostni oz. diplomski izpit je delno standardiziran – naloge v učnem jeziku, matematiki, angleščini, francoščini, španščini, italijanščini, latinščini in grščini pripravlja zvezni inštitut Bifie. Tudi manjšinski jeziki slovenščina na Koroškem ter hrvaščina in madžarščina na Gradiščanskem so dobili kot učni jeziki standardizirano obliko.

Uvod

Z odredbo ministrstva za pouk je bila maja 2012 uradno vpeljana nova oblika mature, t. i. standardizirani, kompetenčno usmerjeni zrelostni in diplomski izpit (prim. odredba 2012). Priprave nanj so se začele seveda že prej, s premikom vpeljave za eno leto pa je bil v šolskem letu 2014/2015 izveden na vseh avstrijskih gimnazijah. Poklicnoizobraževalne šole sodelujejo letos v obliki šolskega poizkusa, na vseh šolah bo matura v novi obliki izpeljana v šolskem letu 2015/2016.

Za pripravo nove mature je pristojen Zvezni inštitut za raziskovanje izobraževanja, prenovu in razvoj avstrijskega šolstva, Bifie (Bildungsinstitut für Bildungsforschung, Innovation und Entwicklung des österreichischen Schulwesens) s spletno stranjo www.bifie.at. Za šole s slovenskim učnim jezikom na Koroškem – to so Zvezna gimnazija in zvezna realna gimnazija za Slovence, Dvojezična zvezna trgovska akademija, Višja šola za gospodarske poklice Št. Peter – je seveda bilo treba poskrbeti za to, da se tudi pri novi maturi upošteva posebnost slovenščine, kakor je to bilo urejeno pri »stari« obliki mature.

Nova matura ima tri enakovredne dele:

1. predznanstvena oz. diplomatska naloga,
2. pisni del: 3 klavzure ali 4 klavzure,
3. ustni del: 3 ustni izpiti ali 2 ustna izpita.

1. Predznanstvena oz. diplomatska naloga

Na gimnazijah se ta del mature imenuje predznanstvena naloga, ki jo piše kandidat/ka v prvem semestru maturitetnega razreda. Pojem »predznanstvena« naloga kaže na to, da je to prvo ukvarjanje z znanstvenim pristopom do izbrane teme. Na poklicnoizobraževalnih šolah je to diplomatska naloga, ki je skupinsko delo dveh do petih kandidatov – posamezni avtor je le utemeljena izjema.

Prvi steber nove mature je razdeljen na tri dele, in sicer na pisno nalogo, predstavitev in diskusijo. Ocena upošteva vse tri dele. Naloga se piše v učnem jeziku ali – glede na temo in po dogovoru z mentorico/mentorjem – v živem tujem jeziku (npr. v angleščini, italijanščini, ruščini). Povzetek v obsegu do 1500 znakov je v nemščini ali angleščini.

V predzadnjem letniku je predviden čas za določitev teme, ureditev mentorstva. Prošnja za odobritev teme se odda v začetku 2. semestra prek internetnega portala; tema se odobri do konca aprila. V zadnjem letniku je 1. semester posvečen pisanju naloge, oddati jo je treba ob začetku 2. semestra. Mentor/-ica opiše nalogo, pri predstavitvi in diskusiji pred izpitno komisijo se določi končna ocena.

Pri predznanstveni nalogi maturant dokaže kompetence v razmišljanju in metodi (zmožnost pisanja in oblikovanja besedila – zmožnost rabe metod in organiziranja raziskovanja – zmožnost (se) informirati – medijska zmožnost – zmožnost prezentiranja in razpravljanja). Vsa kompetenčna področja so del ocene.

Predznanstvena naloga je lahko obdelava literarnih virov ali empirično delo, npr. z opisom eksperimenta ali povpraševanjem. Obsega 40.000 do 60.000 znakov.

Diplomska naloga na poklicnoizobraževalnih šolah je urejena podobno, le da je prilagojena pisanju in predstavitvi v skupini do 5 učenk in učencev.

2. Pisni del

Na Slovenski gimnaziji je model zrelostnega izpita tak, da so obvezne tri pisne naloge, in sicer v nemščini, slovenščini in matematiki. Po izbiri se lahko doda četrto pisno področje (živi tuji jezik, latinščina, opisna geometrija). Pri slovenski in nemški klavzuri dobijo maturantke in maturanti na izbiro tri tematske sklope – eden od njih mora biti povezan z literarnim izhodiščnim besedilom –, pri vsakem morajo se morajo odzvati na izhodiščno besedilo z lastnim besedilom. Pri nemščini sta to dve besedili v skupnem obsegu 900 besed, pri slovenščini pa 800 besed. Besedilne vrste so analiza besedila, interpretacija besedila, povzetek, odprto pismo, pismo bralke/bralca, priporočilo, komentar, razprava, govor.

Tematski sklopi in besedilne vrste klavzure v slovenščini kot učnem jeziku v četrtek, 7. 5. 2015, so bili:

1. Mesto in podeželje: interpretacija besedila (270–330 besed), javni govor (450–550 besed)
2. Minevanje časa: odprto pismo (450–550 besed), priporočilo (270–330 besed)
3. Varstvo okolja: razprava (450–550 besed), komentar (270–330 besed)

Za pripravo nalog je poskrbel zvezni inštitut Bifie, ki je organiziral delovne skupine avtoric in avtorjev; predloge nalog so potem pregledovali, tudi preverjali in jih nato dali v košaro, iz katere so potem sestavili letošnje klavzure. Za matematiko so na Slovenski gimnaziji dobili maturantke in maturanti zvezek z nalogami v slovenščini in – kot predvideva odredba – tudi zvezek

v nemščini. Negativne ocene pisnih predmetov se lahko popravijo v obliki ustnega kompenzacijskega izpita (čez približno 3 tedne) ali s ponovitvijo pri naslednjem izpitnem terminu.

Za dvojezični poklicnoizobraževalni šoli velja ista ureditev, le da je na izbiro, ali se piše klavzura v nemščini in opravi ustni izpit v slovenščini oz. obratno. S tem se poviša število klavzurnih in ustnih izpitnih področij na sedem.

Model klavzur v učnem jeziku obsega tudi hrvaščino in madžarščino na Gradiščanskem. Pri novem zrelostnem izpitu so torej ti manjšinski jeziki upoštevani kot učni jezik, če se jih kdo uči kot drugi ali tretji jezik, pa sestavljajo naloge profesorice in profesorji na šolah samih, seveda pa po skupnem vzorcu in obliki; standardizirano obliko imajo angleščina, francoščina, italijanščina in španščina. Na spletni strani zveznega inštituta Bifje in ministrstva za izobraževanje so tudi objavljeni komentarji h klavzuram in modelne naloge v slovenščini, hrvaščini in madžarščini (v učnem jeziku in v matematiki), seveda pa tam najdete tudi letošnje klavzurne naloge (gl. seznam internetnih naslovov).

Pri pisnem delu mature ni bilo težav s tem, da bi bila oblika nalog maturantkam in maturantom neznana, npr. da ne bi vedeli, kaj je treba napisati pri interpretaciji literarnega besedila ali kako odgovoriti na določeno obliko vprašanj pri slušnem besedilu. To potrjuje, da so se pri pouku ukvarjali z oblikami nove mature in pridobili kompetence za reševanje teh nalog. Profesorice in profesorji vseh, seveda pa še posebej klavzurnih predmetov so v zadnjih letih hodili na izobraževanja, se dogovarjali in pogovarjali o vsebinah pouka in oblikovanju šolskih nalog. Za slovenščino nastaja učbenik o besedilnih vrstah, nastali so vzorci za obliko šolskih nalog in ocenjevanje le-teh, pri matematiki je nastala serija slovenskih priložnikov k nemškim matematičnim učbenikom, ki pripravljajo učence in učence od 1. razreda nižje stopnje naprej na zaključni izpit, tudi s posebno izdajo zbirke formul in pregledom snovi nižje stopnje za pripravo na višjo stopnjo. Prav zaradi učnega jezika slovenščine so morali profesorice in profesorji še bolj intenzivno slediti temu razvoju od prej individualnega pristopa do poučevanja k zdaj skupni obliki zaključnih izpitov za celotno generacijo maturantk in maturantov.

3. Ustni del

Za ustni del so profesorice in profesorji posameznih predmetnih skupin sestavili tematski katalog učne snovi višje stopnje. Ta je bil novembra objavljen, tako da so se potem dijaki/-nje informirali o vsebinah ustnih izpitov in se do začetka januarja odločili o svojih maturitetnih predmetih. Profesorice in profesorji so nato pripravljali za vsako temo vprašanje (če nastopi le en/-a kandidat/-ka) ali dve vprašanji (pri dveh ali več) – z upoštevanjem operatorjev (delovnih navodil) za izpitna področja recepcija in reprodukcija (npr. povzemite, obnovite), transfer (npr. primerjajte) in refleksija (npr. razmišljajte, utemeljite) glede na izhodiščno besedilo oz. tematski impulz v obliki dveh fotografij.

Tematski katalog za slovenščino na Slovenski gimnaziji je npr. tak:

1. Analiza in interpretacija pripovednih besedil
2. Analiza in interpretacija pesmi
3. Analiza in interpretacija dram
4. Analiza in interpretacija zgodovinskega romana
5. Analiza in interpretacija kratke proze 20. in 21. stoletja
6. Analiza in interpretacija sodobnih slovenskih dram
7. Fantastična književnost
8. Dejavniki sporazumevalnih procesov
9. Literarna zgodovina: teme – snovi – motivi – miti skozi čas
10. Slovenska književnost v zamejstvu in zdomstvu
11. Slovenska književnost na Koroškem
12. »Gender« in vloga spolov
13. Literatura in družba
14. Literarni trg in bralna kultura
15. Stvarni teksti
16. Analiza in interpretacija govorov
17. Razvoj jezika, spreminjanje jezika in jezikovne variante
18. Jezik v rabi
19. Začetki slovenske književnosti do baroka
20. Književnost razsvetljenstva in romantike
21. Književnost med romantiko in realizmom
22. Slovenska moderna in socialni realizem
23. Literatura 2. polovice 20. stoletja
24. Sodobna slovenska književnost

Objavljene tematske kataloge posameznih predmetov si lahko ogledate na spletni strani Slovenske gimnazije.

Ustni izpit poteka pred izpitno komisijo, ki jo sestavljajo predsednik maturitetne komisije (brez glasovne pravice o oceni), vodja šole, razrednik/razredničarka, razredni učitelj/razredna učiteljica in še en učitelj/ena učiteljica predmeta (skupaj imata en glas). Na slepo potegne kandidat/-ka iz vrečke dve temi, se odloči za eno, potem šele dobi vprašanje k temi (ali vprašanje A ali vprašanje B, določi profesor/-ica). Po pripravi traja potem izpit 10 do 20 minut, vsebuje tudi krajši monološki del, pri živih tujih jezikih pa tudi pogovor v vlogah.

Sklep

Odredba o zaključnih izpilih je bila osnova za letošnjo matura. Po letošnjem maturitetnem roku je predvidena natančna analiza celotnega poteka: povpraševali bodo vodje šol, vzorčno pregledovali klavzurne naloge in njihovo korekturo in še marsikaj, da bodo lahko prilagodili organizacijo zrelostnega in diplomskega izpita. Tridelna osnova – predznanstvena oz. diplomska naloga, pisni del in ustni del – bo seveda ostala oblika zaključka izobraževanja na vseh šolah. Obenem seveda ta prvi krog prikaže, ali so bile priprave ustrezne ali je treba morda to ali drugo prilagoditi, premakniti, npr. pri obdelavi posameznih besedilnih vrst, oblikah vprašanj, vsebinskih težiščih, mestu literarnih besedil. Mislim tudi, da se bodo maturitetnim vsebinam, ki

so bile zdaj zaradi nove oblike zaključnega izpita bolj v ospredju, pridružile spet bolj individualne vsebine posameznih učiteljic in učiteljev, pri čemer pa je moj vtis ta, da je prišlo do več dogovarjanja o skupnih vsebinah in šolskih težiščih, o ključnih kompetencah posameznih predmetov in s tem do povečanega sodelovanja med profesoricami in profesorji – in to je vsekakor dobro.

Razlika v primerjavi s prejšnjo izvedbo mature je tudi v tem, da profesorice in profesorji ne sestavljajo več mature, ampak da so izpitne naloge napisali drugi. Naloge sicer še vedno popravljajo individualno na šolah, a po skupnih korekturnih predlogah. S tem je povezano vprašanje, ali so bile v pouku obdelane ustrezne vsebine, ali so učenke in učenci pridobili kompetence, da lahko rešujejo dane naloge. Pomembno se mi zdi, da se razvije skupni »maturitetni duh«, spoznanje, da na isti dan rešuje več kot 19.000 avstrijskih gimnazijk in gimnazijcev naloge v nemščini in matematiki, da na isti dan pišejo besedila v manjšinskih jezikih, da na isti dan poslušajo angleška, italijanska besedila – da torej opravlja celotna generacija mladih zaključne izpite svoje izobraževalne poti in se po njih odpravlja »v svet«.

POVZETEK

Vpeljava nove mature v avstrijskem šolstvu (s prvim terminom na vseh gimnazijah v šolskem letu 2014/2015 in na vseh poklicnoizobraževalnih višjih šolah v šolskem letu 2015/2016) sloni na odredbi iz leta 2012, priprave pa so se začele že 2008. Nova matura ima tri samostojne dele: maturant/-ka mora napisati predznanstveno nalogo, jo prezentirati pred izpitno komisijo in s člani/-cami komisije razpravljati o njej. Pisni del zrelostnega izpita obsega tri ali štiri klavzure, ustni del pa tri izpite ali dva izpita. Zavedati se moramo, da je (delno) standardiziran, v kompetence usmerjeni zrelostni in diplomski izpit temeljna izobraževalna reforma, ki ne spremeni le oblike končnega izpita, temveč poučevanje od prvih let šolanja. Znotraj avstrijskega šolskega sistema in novega zaključnega izpita pa imajo svoje mesto tudi manjšinski jeziki slovenščina, hrvaščina in madžarščina (kot učni jeziki).

Literatura

Odredba 2012: 174. odredba zvezne ministrice za pouk, umetnost in kulturo o zrelostnem izpitu na splošnoizobraževalnih višjih šolah (izpitni predpisi SVŠ)/174. Verordnung der Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur über die Reifeprüfung in den allgemein bildenden höheren Schulen (Prüfungsordnung AHS); 177. odredba zvezne ministrice za pouk, umetnost in kulturo o zaključnih izpiti na poklicnoizobraževalnih višjih šolah in na višjih zavodih učiteljske in vzgojiteljske izobrazbe (izpitni predpisi na PVŠ, izobraževalnih zavodih)/ 177. Verordnung der Bun-

desministerin für Unterricht, Kunst und Kultur über die abschließenden Prüfungen in den berufsbildenden höheren Schulen sowie in den höheren Anstalten der Lehrerbildung und der Erzieherbildung (Prüfungsordnung BHS, Bildungsanstalten). Zvezni zakonski list, letnik 2012, 30. 5. 2012

Seznam internetnih naslovov:

- Na strani zveznega inštituta Bifie:
 - <https://www.bifie.at/node/2772> – splošne informacije o pisni maturi v učnem jeziku.
 - <https://www.bifie.at/node/2852> – vrste jezikovnega dejanja (»operatorji«) pri pisni maturi v učnem jeziku.
 - <https://www.bifie.at/node/2853> – katalog besedilnih vrst.
 - <https://www.bifie.at/node/2971> – klavzura iz slovenščine (7. 5. 2015).
 - <https://www.bifie.at/node/2664> – poskusna klavzura 2014 iz matematike.
- Na strani zveznega ministrstva za izobraževanje in ženske:
 - https://www.bmbf.gv.at/schulen/unterricht/ba/reifepruefung_ahs_msd_lf.html#slo – modelne šolske naloge v slovenščini.
- Slovenska gimnazija – tematski katalogi za ustni zrelostni izpit:
 - <http://www.slog.at/pouk/detajl/C22/die-muendliche-reifepruefung>.

31. 3.

KULTURNI BAZAR 2 0 1 6
KULTURA SE PREDSTAVI

LN Dvorana Lili Novy
9.00–9.45

Učitelji in učenci, povabljeni k branju

Predavanje

Izvajajo: Luana Malec, glavna urednica, in Polonca Kavčič, namestnica glavne urednice portala Dobreknjige.si; Božena Kolman Finžgar, direktorica Knjižnice Antona Tomaža Linhartaradovljica; povezuje: mag. Nataša Koržija, direktorica Knjižnice Rogaška Slatina

Namen predavanja je ponuditi pedagoškim delavcem vire in orodja za izbiro kakovostnega branja ter navdih za sodelovanje s knjižnicami. Rdečo nit letošnjega bazarja, to je bralna pismenost, bomo vpletli v temeljno pravilo: dobre bralce vzgajajo le dobri bralci. Ker je bralna pismenost temeljna pristojnost, ki omogoča družbeno udeležnost in vključitev v izobraževalni proces,

knjižnice različno spodbujamo k skupnemu, kakovostnemu branju, organiziramo dogodke, bralne aktivnosti in oblikujemo različna orodja za izbiro gradiva. Predstavili bomo portal *Dobreknjige.si* in primer dobre izkušnje sodelovanja med Knjižnico Antona Tomaža Linhartaradovljica in Osnovno šolo Antona Janše Radovljica.